

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE ON
"ACTUAL PROBLEMS OF DIGITAL AND
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE
CONTINUING EDUCATION SYSTEM"

“UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA RAQAMLI VA
INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING
DOLZARB MUAMMOLARI” MAVZUSIDA
XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI

GULISTON

2024-YIL 22-23-NOYABR

UDK: 37.013

KBK: 74.0

U – 11

DOI:

“Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari (23-noyabr 2024-yil) – T.: Guliston, 2024

Ushbu to'plamga 2024-yil 22-23-noyabr kunlari Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Pedagogika va psixologiya”, “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedralarida “Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari” mavzusidagi ilmiy-amaliy anjuman qatnashchilarining ma'ruza materiallari kiritilgan. Ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plamida respublikamiz va xorijiy soha mutaxassislari, professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, magistrlar, doktorantlar, talabalarning ilmiy maqolalari o'rin olgan.

Taqrizchilar:

Yo.A.Nurumbekova – Pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

D.M.Elmuratova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent

Mas'ul muharrir:

R.N.Ergashev – Pedagogika fanlari nomzodi, professor v.b.

N.T.Misirova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent v.b.

Tashkilotchilar:

S.I.Qulmamatov – “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrası mudiri, p.f.n., dotsent

G.B.Kurbanova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD), dotsent v.b.

Guliston davlat pedagogika instituti Pedagogika fakulteti “Pedagogika va psixologiya” hamda “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedralarining barcha professor-o'qituvchilari

Mas'ullar:

D.A.Utanbayeva – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori(PhD)

J.A.Ro'zimatov – “Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim metodikasi” kafedrası stajyor-o'qituvchisi

To'plamda nashr etilgan maqola va tezislardagi ma'lumotlarning haqqoniyligiga mualliflar mas'uldirlar.

To'rtinchidan, interfaol taqdimot tizimlaridan foydalanish, ma'ruza va seminar darslari uchun internet bilan bog'liq holda interfaol va multimediali taqdimotlarni ishlab chiqish kabi mavzular bo'yicha o'qituvchilarning malakasini oshirish uchun kurslarni tashkil qilish va o'tkazish.

Beshinchidan, real vaqt rejimida interfaol taqdimot tizimlari, video- konferensaloqa tizimlari, virtual zallar, elektron resurslardan foydalanib istalgan vaqtda masofaviy o'qitish jarayonini amalga oshirish.

Oltinchidan, texnologiyalar, virtual voqelik, kengaytirilgan voqelikdan foydalanish hamda didaktik materiallar va tajriba dizaynlarini ishlab chiqishda 3D printerini qo'llash, raqamli didaktika va raqamli ta'lim modellarini qo'llash, o'qituvchilar va talabalar uchun loyihalar, diplom ishlari, ilmiy izlanishlar va boshqalarini muhokama qilish uchun ilmiy veb-saytlar ishlab chiqish lozim. Bu vazifalar yo'lga qo'yilar ekan har qanday sohada, xususan ta'limning barcha turlarida yuqori sifat o'zgarishlariga erishishimiz, jahon axbarot makonida yetuk mutaxassis kadrlarni yetishtirib chiqara olishimiz mumkin. Biz ta'lim sifatini oshirish va rivojlantirish uchun texnologiyalardan manfaatli oydanish imkoniyatini yaratishni istadik. [3, 54-59 b.]

Xulosa o'rnida shuni aytishimiz mumkinki, raqamli texnologiyalardan o'z o'rnida foydalanish, mamlakatimiz ta'limini rivojlangan davlatlar ta'limi qatoriga qo'sha olishi mumkin. Shunday ekan raqamli texnologiyalarning ta'lim muassasalariga, jumladan oliy ta'limda qo'llanishi yetishib kelayotgan mutaxassis kadrlarni uzoq muddatli malaka asosida emas, balki qisqa muddatda bilim, ko'nikma va malakalarga ega holda jamiyatga yetishtirib chiqarishda asos bo'lib xizmat qilmoqda desak adashmagan bo'lamiz. Axborot asri bugun shuni talab qilar ekan, bunday qulayliklar bilan har bir shaxs jamiyatda o'z o'rnini topishi, Vatani va xalqi oldida mardanovor turib, ishonchini oqlashi hamda bugun ta'lim sohasida ham O'zbek farzandi nimalarga qodir ekanini ko'rsatib berishi lozim va shartdir!

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi PF-60-son Farmoni.

2. D.Baxraminova. Ta'lim tizimida axborot texnologiyalarini qo'llashning ilmiy pedagogik masalalar; 6-tom 3-son/ 2022-yil/15-mart.

3. <https://bestpublication.org/index.php/pedg/issue/view/81>

4. <https://uza.uz/o/politics/ubekistin-respublikasi-prezidenti-rziyoyevningoliy-25-01-2020>.

MAKTABGACHA TA'LIMDA AXBOROT KOMMUNIKATSION TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING ZARURATI

Niyozova Gulnoza Baxtiyor qizi,
Guliston davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) foydalanishning zamonaviy istiqbollari, ularning ta'lim-tarbiya jarayonidagi o'rni hamda pedagogik samaradorligi yoritilgan. Axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga joriy etish orqali mashg'ulotlarni individuallashtirish, bolalarning bilish faolligi, mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va axborot madaniyatini rivojlantirish imkoniyatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, maktabgacha ta'lim, raqamli texnologiyalar, elektron ta'lim resurslari, kompyuterli ta'limiy o'yinlar, interfaol ta'lim.

Abstract. The article discusses the modern prospects for the use of information and communication technologies (ICT) in the preschool education system, their role in the educational process and pedagogical effectiveness. The possibilities of individualizing classes, developing children's cognitive activity, independent thinking, creativity and information culture through the introduction of information technologies into the educational process are analyzed.

Keywords: Information and communication technologies, preschool education, digital technologies, electronic educational resources, computer educational games, interactive education.

Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari

Bugungi kunda barcha ta'lim muassasalari, shu jumladan maktabgacha ta'lim tashkilotlari zamonaviy axborot kommunikasion texnologiyalari bilan jihozlanmoqda. Bu esa, tarbiyachi-pedagoglarning o'z mehnati faoliyatiga yangicha yondashuvini, mashg'ulot o'tish jarayonida bolalarni bilim, malaka va ko'nikmalarini shakllantirish hamda ularni tushunarli va qiziqarli shaklda tashkil etishda zamonaviy pedagogik va axborot kommunikatsion texnologiyalaridan samarali foydalanish zaruriyati paydo bo'ladi.

Birinchidan, an'anaviy o'qitish tizimi, aytish mumkinki, yozma va og'zaki so'zlarga tayanib ish ko'rishi tufayli "axborotli o'qitish" sifatida tavsiflanadi, chunki o'quvchi faoliyati birgina o'quv jarayonining tashkilotchisi sifatida emas, balki nufuzli bilimlar manbaiga aylanib borayotganligini ta'kidlagan holda baholanmoqda.

Ikkinchidan, ilmiy-texnik taraqqiyotning rivojlanayotgan bosqichida axborotlarning keskin ko'payib borayotganligi va ulardan o'qitish jarayonida foydalanish uchun vaqtning chegaralanganligi, shuningdek, yoshlarni hayotga mukammal tayyorlash talablari ta'lim tizimiga yangi texnologiyalarni joriy etishni taqozo etmoqda.

Mamlakatimiz ta'lim kengliklarida ro'y berayotgan tub burilishlar har bir ta'lim muassasasida didaktika sohasini jonlantirishni talab etadi, yangilikni joriy etish yo'li esa har doim murakkab va uzoqdir. Komil ishonch bilan aytish mumkinki, yangi axborot texnologiyalari yaqin yillar ichida didaktik yangilikka kirishishning asosiy manbai bo'lib qoladi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari, o'quv-tarbiya jarayonlarining barcha bosqichlarini jadallashtiradi. Bunda axborot texnologiyalaridan foydalanish asosida, ta'lim jarayonining sifati va samaradorligi ortishi, o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashuvini, fanlararo aloqalarning chuqurlashuvini kuzatish mumkin. Didaktika nuqtai nazaridan muhim ahamiyat kasb etadigan, axborot texnologiyalarini joriy etish orqali samaradorlikka erishiladigan metodik maqsadlarga quyidagilarni kiritish mumkin:

- O'qitish jarayonini individuallashtirish va differentsiyalash;
- Teskari aloqa bilan o'quv faoliyati nazoratini olib borish;
- O'z-o'zini nazorat qilish;
- O'quv materialini o'zlashtirish jarayonida mashq qilish va mustaqil tayyorgarlikni tashkil etish;
- O'quv vaqtini tejash;
- O'quv axborotlarni kompyuter orqali vizuallashtirish;
- O'rganilayotgan hodisa va jarayonlarni modellashtirish;
- Kompyuterda laboratoriya mashg'ulotlarini bajarish;
- Axborot ma'lumotlar bazasini yaratish va undan foydalanish;
- O'qishga qiziqishni orttirish;
- O'quvchini o'quv materialini o'zlashtirish strategiyasi bilan qurollantirish;
- Fikrlashni rivojlantirish;
- Optimal qaror qabul qilish malakasini shakllantirish;
- O'quvchida axborot madaniyatini shakllantirish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonida yangi kompyuter va axborot kommunikatsion texnologiyalari vositalarining joriy etilishi, pedagog-tarbiyachilarning axborot texnologiyalari vositalaridan foydalanish malaka va ko'nikmalarini shakllantirish bilan birga ularning mashg'ulotni tashkil etish jarayonidagi o'rni, vazifalari va rolini o'zgartiradi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyalanuvchilariga ta'lim berishda axborot texnologiyalaridan foydalanish ancha nozik masala hisoblanib, ko'plab munozaralarga sabab bo'lmoqda.

Lekin shunga qaramay maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va ularni har tomonlama yetuk inson bo'lib, ya'ni intellektual qobiliyatlarini rivojlanishida kompyuter texnologiyalari vositalaridan foydalanish o'zining ijobiy samarasini bermoqda. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tashkilotlarida axborot texnologiyalaridan tarbiyalanuvchilarning badiiy-musiqiy faoliyatini, matnlarni o'qish, rasmlarni ko'rish va ajrata bilish tasavvurlarini kengaytirish, kompyuterli o'yin dasturlari orqali fikrlash va mustaqil qarorlar qabul qilish bilim, malaka va ko'nikmalarini shakllantirishda keng foydalanilmoqda.

Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari

Maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishi uchun mo'ljallangan barcha kompyuterli o'yin dasturlarining hammasi ham ta'lim jarayonida o'z samarasini beravermaydi. Shuning uchun ham kompyuter o'yinlarini tanlash va ulardan foydalanish uchun jiddiy yondashuv va e'tibor kerak bo'ladi. Kompyuterli o'yin dasturlari shunday yaratilgan bo'lishi kerakki, unda bajariladigan har bir harakat bolalar tomonidan to'g'ri qabul qilinishi, bajarilishi va tasavvur etilishi hamda qobiliyatlarini rivojlantirishi lozim. O'yin dasturidagi har bir harakatni bola tushuna olish, uni qanday bajarish kerakligini o'ylash va amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lishi lozim.

Bundan tashqari maktabgacha ta'lim tashkilotlariga tarbiyalanuvchilarni axborot texnologiyalari bo'yicha boshlang'ich savodxonligini ham oshirish mumkin, ya'ni kompyuterning umumiy tuzilishi, asosiy qurilmalari to'g'risida umumiy tushunchalarni, klaviaturadan foydalana olish malakalarini hosil qilish mumkin. Bu bolalarni kompyuter o'yinlaridan foydalana olish bilim va ko'nikmalarini shakllanishida asosiy omil bo'lib hisoblanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kompyuterli o'yin dasturlaridan foydalanish bolalarda bir qancha pedagogik-psixologik funktsiyalarni amalga oshiradi va shakllantiradi:

- Bolalarning fikrlash qobiliyatini oshiradi;
- Bola bir vaqtning o'zida ham ko'radi, ham eshitadi;
- Mustaqil harakat qilish imkonini beradi;
- Insonlar bilan qanday munosabatda bo'lishni o'rgatadi;
- O'z-o'zini nazorat qilishni shakllantiradi.

Kompyuterli o'yin dasturlaridan tashqari maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun kompyuterli nashrlar, shu jumladan virtual laboratoriya, ijodiy ishlanmalar, virtual sayohatlar va boshqa elektron axborot resurslari yaratilmoqdaki, ulardan foydalanish bugungi kunda o'z samarasini ko'rsatmoqda.

Axborot texnologiyalari vositalaridan maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishda foydalanishning samaradorligi tarbiyachi-pedagoglarning ta'lim jarayoniga shu texnologiyalarni qo'llashga oid bilim, malaka hamda ko'nikmalarining darajasi va tajribasiga ham bog'liq bo'ladi. Boshqacha aytganda, maktabgacha ta'lim tizimida axborot kommunikatsion texnologiyalaridan mukammal foydalanish uchun asosiy e'tibor, eng avvalo, zarur bo'lgan sharoitni yaratish hamda ta'lim-tarbiya jarayonlarida zamonaviy elektron axborot va uslubiy resurslaridan samarali foydalanishga qaratilishi lozim.

ADABIYOTLAR:

1. Hamdamov R. Begimqulov U, Tayloqov N. Ta'limda axborot texnologiyalari o'quv qo'llanma. O'zME davlat ilmiy nashriyoti. -T.: 2010, -120 b.
2. Toshtemirov D.E., Niyozov M.B., J.D.Saidov Ta'limda axborot texnologiyalari o'quv qo'llanma. Toshkent, 2020. -292 b.
3. Abduqodirov A.A., Begmatova N.X. Maktabgacha ta'lim muassasalarida multimedia texnologiyasidan foydalanish uslubi (o'quv-uslubiy qo'llanma). - Qarshi: Nasaf, 2011. - 257 b.
4. Begmatova N.X. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining ta'lim-tarbiya jarayoniga multimediaga asoslangan kompyuter o'yinlarini qo'llash // Zamonaviy ta'lim 2022, 3(112), 59-67 b.

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSIYALARNI TIJORATLASHTIRISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Mirzayev Djamshid Turdaliyevich

Guliston davlat universiteti

Pedagogika va psixologiya kafedrası, PhD

Email: mirzjamshid.003@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida texnologiyalar transferini yo'lga qo'yish, texnologiyalarni tijoratlashtirishning xorijiy modellari va ulardan mamlakatimiz oliy o'quv yurtlarida foydalanish masalalari tadqiq qilingan.

Tayanch so'zlar: *Innovatsiya, innovatsiyalar transferi, innovatsiyalarni tijoratlashtirish, innovatsion model, innovatsion tizim, innovatsion infratuzilma.*

Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari

	TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA TASHKIL ETISHNING DISSIMMETRIK PARADIGMASI	
Faxriddinov Yoqubjon Abubakir o'g'li Mavlonova Barno Jahongir qizi	TA'LIMDA RAQAMLI TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	491
Умиров Б.Т. Хайров Р.З. Хайрова Н.Р.	ПРЕИМУЩЕСТВА ЦИФРОВИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИНСТИТУТОВ	494
N.N.Raximov	BO'JAJAK MUSIQA O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	497
Н.Т.Мисирова Ж.С.Шеранова	СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ	499
Xidirova Malohat Qazaqovna Toliboyeva Hilola Bahodir qizi	OILADA BOLALAR BILAN MULOQOTNI YO'LGA QO'YISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK SHART-SHAROITLARI	502
Бахытжан А.Б. Нургалиева Д.А	ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К СТРЕССОВЫМ СИТУАЦИЯМ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ И ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	504
Kurbanova Gullola Baxramovna Ravshanov Umidjon Abdiqodir o'g'li	RAQAMLI VA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARNING OLIY TA'LIM SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI O'RNI	508
Niyozova Gulnoza Baxtiyor qizi	MAKTABGACHA TA'LIMDA AXBOROT KOMMUNIKATSION TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING ZARURATI	510
Mirzayev Djamshid Turdaliyevich	OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSIYALARNI TIJORATLASHTIRISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH	512
T.Q.Xojiyev	ANIQ FANLARNI O'QITISHDA ILG'OR PEDAGOGIK VA KOMPYUTER TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	515
Тожибоева Гульмира Рифовна Динеева Зильфира Наилевна	СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ПОНЯТИЯ «ИНФОРМАЦИОННОЙ ГРАМОТНОСТИ»	518
Karshiboyev Shavkat Esirgapovich	OLIY TA'LIM MUASSASLARIDA FIZIKA FANIDAN MUSTAQIL ISHLARNI BAJARISHDA VIRTUAL LABORATORIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH	520
Shakirova Araily Dalelovna Bi Tao	EFFECTIVENESS OF DIGITIZATION OF CHINESE UNIVERSITY TEACHER TRAINING CENTERS	524
Kurbanova Gullola Baxramovna Ahmatov Nodirbek Musa o'g'li	HOZIRGI DAVR YOSHLARINING KOMMUNIKATIV RIVOJLANISHI	527
Sattarov Inomjon Odilbay o'g'li	INNOVATSIYA — BIZ, YOSHLARNI KELAJAKIMIZ.	529
Sariboyev Nurali Abdunazarovich	INNOVATSION MENEJMENT ASOSIDA OTMLARDA BOSHQARUV XODIMLARINING STRESSNI BOSHQARISH VA UNI BARTARAF ETISH IMKONIYATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	531
Xudoynazarov Sherzod Axmad o'g'li	TALABA-YOSHLARNI OILAVIY TURMUSHGA TAYYORLASHING MUHIM PSIXOLOGIK OMILLARI	534
Xudoynazarov Sherzod Axmad o'g'li	TALABALATRD OILAVIY MUNOSABATLARINING SHAKLLANISHIDAGI PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	537
Kabulova Sanobar Eshnazarovna	TA'LIMDA KOUCH TRENING JARAYONI	539
Ummatkulova Nigora Umarqulovna	O'SMIRLARNING AQLIY RIVOJLANISHIDA MAKTAB VA OILA HAMKORLIGI: PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK ASOSLAR	543
Botirjon Xamidov Xusnidinovich	TALABALARNING FIZIK DOIMIYLIK LARGA OID KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI VA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARNING O'RNI	546
M.U. Musurmonov	TALABALARDA SIMMETRIYA TAMOYILARIGA OID KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI VA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARNING O'RNI	549
Бекболаев Жавлонбек Жуманазар ўғли	ТАЛАБАЛАРДА ИЖТИМОЙ УСТАНОВКАЛАР ШАКЛЛАНИШИНИНГ ИЖТИМОЙИ-ПСИХОЛОГИК	552